

בעקבות הגעגוע

אסף עליאש

מה יקר חסדך אלהים ובגיי אדם בצל כנפיך יחסיון (תהילים ל"ו, ח)

א.

יש לילות בהם ה'לא-טוב' דופק על דלתי, חומק חרישי מבין סדקי הנפש של אי-הבטחון ושל הערעור הפנימי. יש שמתפרץ ומשתולל בסערה גדולה, סוחף אותי ברוחות של התפרקות ויאוש. יש ימים בהם הלא טוב פשוט ישנו, אני קם אליו בבוקר ונשכב לצידו עם ערב.

בדברים הבאים ברצוני לשוב אחר העמדה הקיומית שלי כפי שחוויתי לאורך השנה האחרונה. שאלת האמון והאופטימיות בהם ניתן להביט בעולם לעומת חווית ההיעדר והסתמיות מעסיקה אותי רבות. אני נע בין שני הקטבים האלה בזמנים השונים, בין השאיפה 'להמוג באור' לבין הקריאה 'להבלע בחושך'. בחרתי לכתוב פסקאות קצרות, מעין שברים של מחשבות ותחושות, מתוך הרגשה כי על-מנת לכתוב ממקום כן, עלי לעזוב את דרכו של מאמר סדור ומנומק ולנסות צורת כתיבה אחרת. אני מקווה שהדברים יביעו את אשר על ליבי ויתקבלו כך גם על לב קוראיהם.

ב.

מהו הטוב ומהו הלא טוב?

הטוב הוא התקווה למימוש ההבטחה בעולם, האפשרות הגלומה בו ליופי ולאושר. הוא התחושה שיש מי שחושב עלי, שאני בליבו. אמונה שיש מי שרוצה בי ושקרבתי אני יכול להיות בטוח. הוא ההתרגשות המתגלגלת בבטן, הוא האצת פעימות הלב, הוא נשיאת הראש אל הרוח, עצימת העיניים, כניסת האוויר. מילוי.

הלא טוב הוא חוסר הסיכוי. ריאליות חדה, דוקרנית, לא-מוותרת. הוא התבוננות אל עצמי ואני עפר דק. והשפה והמילים, הדת והפילוסופיה, ערים גדולות ואנשים קטנים, הכל מתפורר לאבק של חוסר משמעות. הוא שמיטה, שאין במה להוסיף לאחוז ואין למה. משא שהפך כבד מדי. הוא חוסר האמון בעצמי וחוסר אמון במי שיאסוף אותי לעת ערב.

בין הטוב והלא טוב עוברים קווים של רצוא ושוב. לפעמים נדמה לי שצריך להילחם בלא טוב, להעלים את היאוש והשמיטה המדכאים והמחלישים. יש פעמים בהן אני לא רואה שום אפשרות להחזיק בטוב בלי שקר וכזב עצמיים.

ג.

הלא טוב מביא את הנפילה, את הבקשה, את הצעקה. הלא טוב רועד, עניו, מותיר מקום. הלא טוב מאפשר לטוב להיות מכוסה. הוא מאפשר להתפלל לטוב. הברית מתרחשת דווקא בלא טוב. להמשיך לקיים יחס גם כאשר המרחק שולט, גם כשיש הפרדה. המרחק מחולל חלל פנוי, ויוצר מקום בו האחר יכול להיות הוא מבלי להכניסו לכלים שלי. בברית קיימים מתינות ואיפוק.

בלא טוב יש סכנה של נטילת הטעם ושל יאוש.

ד.

למרות ומתוך הלא טוב אני רוצה להאמין שיש טוב בעולם, שיכול להיות. אני מרגיש בו בחיי לא מעט ועל כך אני מלא תודה. אבל אודותיו של הטוב לא ניתן לדבר, אי אפשר לאחוז בו ולהצביע עליו. הטוב קיים נוגע לא נוגע, מטי ולא מטי. הוא חייב להישאר בגדר צליל שמעבר למילים, הוא חייב להישאר בצל. אם הוא לא יהיה סוד הוא יהפוך לבנאלי.

ההימצאות בלא טוב יכולה להביא לבחירה מחודשת ורבת עוצמה בטוב.

הרי אין מציאות חד-מימדית של טוב או לא טוב, האדם יוצר את העולם בו הוא חי באמצעות הבחירה איך לחיות את חייו. יש משקל לתודעה של האדם בעיצוב החוויה שלו.

כשהאדם מרגיש את המאמץ שנדרש ממנו כדי להכריע לחיות בטוב, את חוסר המובנות מאליה של הכרעה כזאת – בחירתו בטוב מקבלת משמעות אינטימית, היא מנכיחה את הטוב באופן ממשי.

איש יודע מדבריות נפשו, היאושים והספקות (ויודע גם לתת להם מקום נכון בחייו), אך יודע גם את הטוב שישנו בוודאי, ובוחר להתהלך בעולם עם הטוב הזה. הוא יוצר אותו. מתעקש עליו.

לפעמים יש שלום בין הטוב והלא טוב.

אפילוג – מעשה מבטחון

בגבעתיים חי יהודי יוצא דופן. שערו ארוך ואפו גם. יש לו חיבה לבגדים משונים, מצחיקים, ועגיל עגול באוזן שמאל. מבטאו מעורב, רי"ש גרונית מזרח אירופאית עם עי"ן קולנית מתימן. הוא נושא בגאווה רבה ייחוס לחפץ חיים, אך בשמץ של מבוכה מודה כי הוא עם הארץ ואף הדיוט גמור בענייני יהדות ובגדר תינוק שנשבה. הוא חובב יידישקייט מושבע.

אותו יהודי היה מנגן בקלרינט בעבר, והיום הוא מאלתר לפרנסתו, כלומר הוא מסתובב ומופיע ברחבי הארץ ללא כל מושג מה הולך להיות המשפט הבא שייצא לו מהפה, הוא אומר שאת התסריט שלו כותב אלוהים. הוא יהודי שאוהב לצחוק ולהצחיק.

הוא מדבר במילים מוגזמות כמו 'קסום ומופלא' שאותן הוא מתבל במילמולים במרוקאית שאף אחד לא מצליח להבין.

אומרים שהוא עלה לארץ אחרי השואה. מספרים שלא גייסו אותו לצבא כי הוא עשה רושם 'לא רציני' בלשכת הגיוס, אבל מספרים גם שהיה בג'יפ של מוטה כששחרר את העיר העתיקה ושהתרגש מאוד, ומספרים שעזר לחלץ פצועים תחת אש במדבר סיני ביום הכיפורים.

הוא יהודי שאוהב להגיד כן ובטח ובהחלט, גם כשמזדמן למקום כלשהו ומציעים לו קפה וגם כשמבקשים ממנו את האוטו להעביר דירה. (אגב, קפה שחור הוא שותה חזק ומר מאוד ואילו בנס הוא שם שש כפיות סוכר. כפי שכבר תיארנו, יהודי של צורה).

המבט שלו צלול מאוד (אחרי האף הכפוף שלו שנראה כאילו סבל כמה מהלומות במהלך השנים).

בדרכו המבולבלת מעט והחסרת כל אחריות הוא מלמד שיותר טוב כשטוב (אם היה זוכה לחבוש את ספסלי בית המדרש אולי היה מצטט: 'לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו'), ושבשביל לאלתר צריך ללכת תמיד על הפשוט והחיובי ולהגיד כן למה שנותנים לך.

יש שיגידו עליו שהוא 'תופעת קצה' ושהדרך בה הוא חי ומאלתר היא רדודה ושטחית. אני בכל אופן מוצא בה מתיקות רבה.